

Obce kupí peníze pod polštářem, doplácíme na to všichni

Již od roku 2013 hospodaří české obce a kraje s přebytkovým saldem, které má navíc rostoucí tendenci. Konkrétně v roce 2024 to bylo 51 miliard korun. S tím korespondují i jejich úspory, které na konci roku 2024 dosáhly rekordní výše 455 miliard korun. V porovnání s předpandemickou úrovní roku 2019 se téměř zdvojnásobily, a od roku 2012 zůstatky na bankovních účtech obcí a krajů vzrostly dokonce bezmála pětinasobně. Může za to především postupné navyšování podílu obcí a krajů na sdílených daních a konzervativní investiční politika zastupitelů. NRR na toto téma právě vydala také novou informační studii, která je dostupná na www.rozpoctovarada.cz.

přes kumulaci financí na bankovních účtech je míra zhodnocení těchto peněz velmi nízká. Průměrná nominální efektivní úroková míra všech obcí a krajů v loňském roce dosáhla jen 2,9 % p. a., přičemž ale nadpoloviční většina všech obcí nedosáhla ani na nominální efektivní úrokovou míru 1 % p. a. Takové hospodaření je ze strany volebních politiků (makro)ekonomicky nezodpovědné a krátkozraké. Jedná se přitom zejména o menší obce, jejichž průměrná míra úročení je dlouhodobě výrazně nižší i v porovnání s většími městy a kraji. Například obce s méně než 100 obyvateli zhodnocují své peníze průměrně mírou pouhé 1,1 % p. a., zatímco větší města s 20 až 50 tisíci obyvateli s průměrnou úrokovou mírou 3,8 % p. a., tedy více než trojnásobným tempem. To může být způsobené nedostatečnou kapacitou menších obcí, které na finanční management jednoduše nemají čas. I pro ně však existuje bezpečné řešení, které představím níže. Největší mírou potom své úspory dokázali zhodnotit zastupitelé krajů, jejichž průměrná úroková míra v roce 2024 dosáhla 4,4 % p. a. Na druhé straně průměrné zhodnocení obecních úspor je pouhých 2,5 % p. a.

Průměrná nominální efektivní úroková míra všech obcí a krajů v loňském roce dosáhla jen 2,9 % p. a., přičemž ale nadpoloviční většina všech obcí nedosáhla ani na nominální efektivní úrokovou míru 1 % p. a.

Řešení?

Nabízela by se jednoduchá cesta, jak z toho ven. Všechny obce a kraje mají možnost využívat termínovaný účet státní pokladny, tedy bezpečný státní účet, který je veden u České národní banky. Průměrná úroková míra tříměsíčního termínovaného vkladu státní pokladny v loňském roce byla v průměru 4,6 % p. a. Lépe dokáže zhodnotit peníze jen málokterá obec, konkrétně pouhých 191,

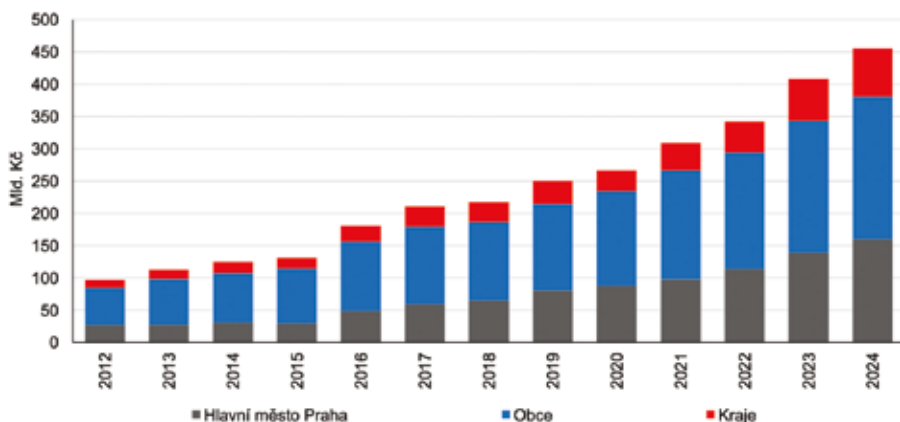
což jsou tři procenta všech českých obcí. Přestože je termínovaný účet státní pokladny tím nejbezpečnějším a jedním z nejvýhodnějších způsobů vkladu v České republice, využíván je jen velmi málo. Ke konci roku 2024 na něm z obcí s více než třemi tisíci obyvateli mělo peníze uloženo pouhých 37 a jediný kraj, a to v celkové výši 8,8 miliardy, což představuje pouhých dvě procenta všech obecních a krajských úspor.

Navzdory těmto nemilosrdným faktům se v současnosti objevují nové a nové myšlenky, jakým způsobem by se dalo upravit rozpočtové určení daní tak, aby obce a kraje získaly ještě více peněz na úkor státu. To vše v situaci, kdy mají samosprávy nejvyšší nominální přebytky hospodaření v historii a drtivou většinu těchto peněz odkládají právě na bankovní účty, kde jen ztrácí hodnotu. Častým argumentem zastupitelů místních samospráv, kterým obhajují hromadění úspor, je, že tyto prostředky potřebují k financování investičních projektů. Pokud by toto tvrzení bylo pravdivé, tak by roky akumulace úspor byly strídány roky, ve kterých jsou využívány k financování investic. Od 1. ledna 2013 do 30. prosince 2024 vykázaly obce a kraje kumulované přebytek 384,1 mld. Kč. Za stejné období se jejich úspory na bankovních účtech zvýšily o 358,2 mld. Kč a dluh snížil o 21,2 mld. Kč. Z toho vyplývá, že absolutní většina všech samosprávami nabytých peněz za posledních 12 let končí na bankovních účtech, kde jsou znehodnocovány inflací.

V období inflace je ještě hůř

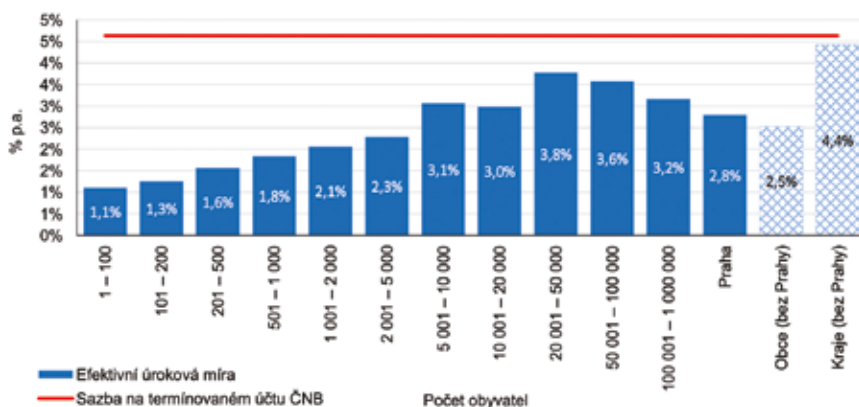
Ještě intenzivněji ztrácejí depozita kupní sílu v období vysoké inflace, jak tomu bylo například v postpandemických letech 2022 a 2023. Paradoxně však růst cen (zde měřený jako meziroční přírůstek HICP, jenž k 31. prosinci 2024 dosáhl hodnoty 2,7 procenta) v loňském roce zpomalil natolik, že depozita uložená na termínovaném účtu státní pokladny nyní nabízí vyšší zhodnocení, což znamená, že obce a kraje mohou s jeho pomocí reálně i „zbohatnout“. I přes tento paradox z posledního roku však nelze vyvodit závěry o vhodnosti alokování úspor obcí a krajů jen do depozit. V první řadě by mělo dojít ke změně rozpočtového určení daní v neprospěch obcí a krajů, alespoň na předpandemickou úroveň, čímž by se

GRAF 1 Úspory územních samosprávných celků v letech 2012–2024

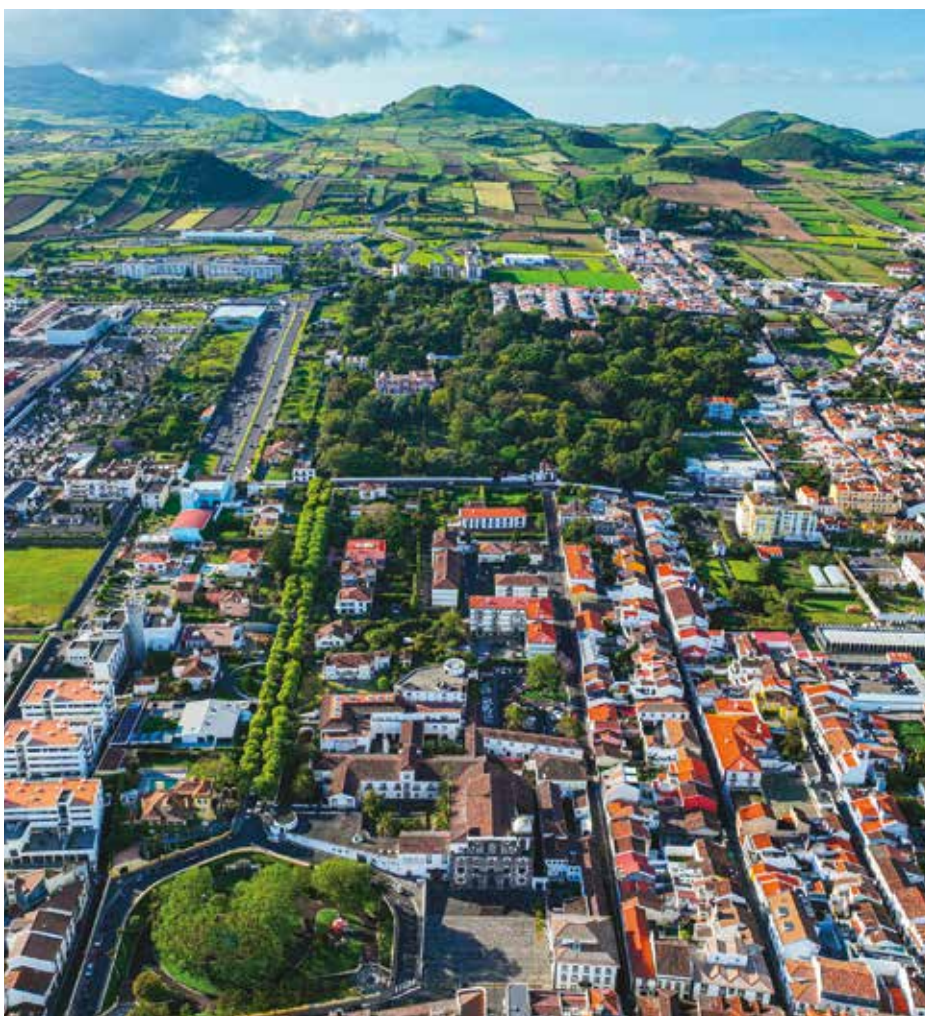

ZDROJ: STÁTNÍ POKLADNA MF ČR (2025)

GRAF 2 Úspory územních samosprávných celků v letech 2012–2024

ZDROJ: STÁTNÍ POKLADNA MF ČR (2025)

přebytky obcí a krajů snížily na přijatelnou hodnotu a současně jim umožnily šetřit na investice. Navíc by tímto krokem došlo ke snížení tlaku na prohlubování deficitu u centrální vlády. Dále by pak bylo vhodné zvýšit investiční aktivitu na úrovni obcí a krajů, což by vedlo ke zlepšení kvality života jejich obyvatel, nebo alespoň alokovat větší část svých úspor na lépe úročený termínovaný

účet státní pokladny, čímž by došlo ke zpomalení ztráty jejich kupní síly. Tento krok se týká zejména menších obcí, jejichž investiční aktivita je limitována kapacitou dané samosprávy.

B Text Roman Kalabiška, NRR
www.bankovnictvionline.cz

Roman Kalabiška

Vystudoval magisterský obor ekonomie a finance na Univerzitě Karlově. Ve svém výzkumu se zaměřuje především na hospodaření místních samospráv, oblast demografie a ekonomii trhu nemovitostí. V současnosti pracuje jako analytik Úřadu Národní rozpočtové rady.